

A FAÉGETÉS MŰVÉSZETE

Bitter Mónika

Biztos vagyok benne, hogy a Pál apostolról készült, fába égetett képen elidőzött a tekintet. Abban is biztos vagyok, hogy a következő kérdések, gondolatok valamelyike vagy mindegyike felmerült az olvasóban. Nem festmény?! Ez tényleg fába van égetve? Mennyire aprólékos, részletgazdag kidolgozás! Ceruzával is elképesztően nehéz lehet megrajzolni, nemhogy fába égetni! Hogyan lehetséges ez? A következő oldalakon igyekszem betekintést adni a pirográfia világába, megválaszolásra kerül a „mivel”, a „mire” és a „hogyan” kérdésköre is.

Az előző számban megjelent cikkben visszautaztunk az időben, s megismertük a tűzgrafika történetét. Most a gyakorlati oldalról kerülhetünk közelebb ehhez a faművészeti eljáráshoz.

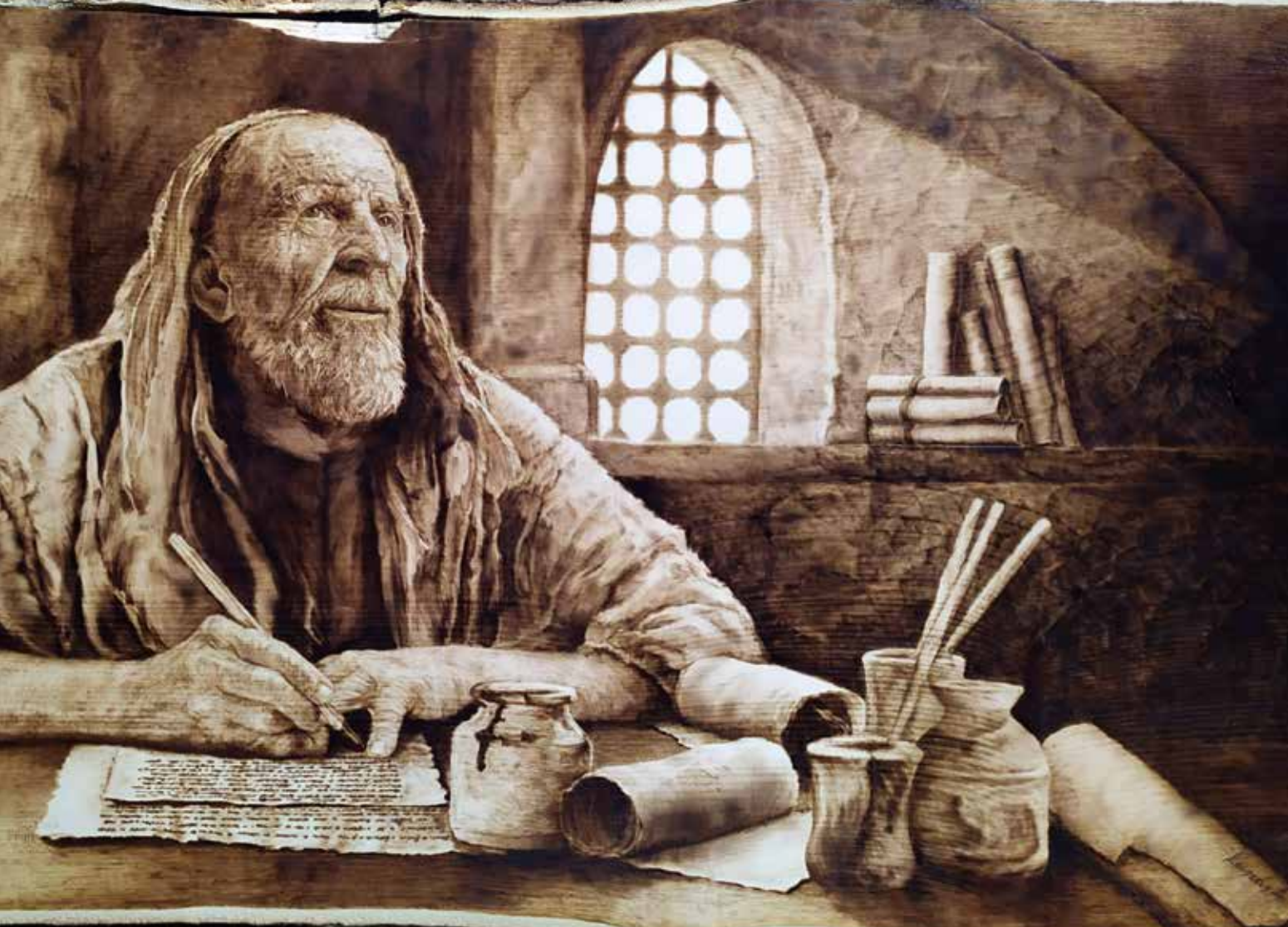
A pirográfia egy olyan technika, melynek során szabad kézzel égetjük be az adott mintát vagy képet a kiválasztott felületbe egy úgynevezett pirográf segítségével. Bár felhevített szögekkel is égethetnénk fába képet, mégis inkább a mára már nagy választékban rendelkezésünkre álló elektromos pirográfok valamelyikét ajánlom. Lássuk, melyek ezek!

A legolcsóbb és a legkönnyebben beszerezhető az egyszerű, nem

Gabi Pyrography – „Spud” pirográfia

Kaszás Attila pirográfiaja - Pál apostol juharfára égetve, 75x42 cm /www.facebook.com/atikaszas/

” A piropáka tökéletesen elegendő, s kiválóan alkalmazható faégetésre, ha egyszerűbb mintákat, díszítő alakzatokat szeretnénk megalkotni vele.

szabályozható hőfokú elektromos pirográf páka (piropáka vagy besütő készlet másnéven). Kb. 500 °C hőmérsékleten működik, s többnyire készletben, különféle hegyekkel együtt árulják. Tanácsos a vásárlásnál körültekintőnek lenni, mert előfordul, hogy forrasztópákát árulnak pirográfiai célokra. Mivel forró hegygel működik, használható is lenne, de valójában kényelmetlen és nehézkes, mert túl magasan van a markolata.

A piropáka tökéletesen elegendő, s kiválóan alkalmazható faégetésre, ha egyszerűbb mintákat, díszítő alakzatokat szeretnénk megalkotni vele. De ha ráérünk a technikájára, akár olyan professzionális tűzgrafikákat is készíthetünk vele, mint amilyenek Illés Gabi művészársam pákája alól kerülnek ki.

Ha állítható hőfokú pirográfot szeretnénk, érdemes alaposabban

Pete Móni: tűzzel festett tigris portré

utánajárni a Magyarországon kapható típusoknak. A hőfokszabályzó berendezés három részből áll: a trafóból (szebbik nevén: égetőállomásból), melyen be tudjuk állítani a kívánt hőfokot (350–800 °C), egy ehhez csatlakoztatható pirográf „tollból” és a tollhoz tartozó hegyből. Ezeket az eszközöket is készletben árulják, többféle hegygel, égetőhurokkal.

Bár a pirográffal történő képalkotás önmagában is egy különleges művészeti forma, még ezen belül is találkozhatunk egyedülálló technikai eljárással. Ez pedig a szó szerinti faégetés. Pete Móni alkotótársam varázslatos képei tűzzel festett remekművek. Ehhez egy gázforrasztóra és nyéllel ellátott – különböző

formájú – fémlapokra van szükség. Ezekkel takarjuk el a fának azt a részét, melyet nem szeretnénk megégetni.

De milyen típusú fát válasszunk? Mindegyik fára lehet égetni, azonban a tulajdonságok miatt vannak olyanok, melyekre kellemesebb dolgozni – és szebb, egyenletesebb eredményt is kapunk, felesleges kínlódás nélkül. Célravezető végiggondolni, hogy milyen pirográfiát szeretnénk készíteni, mert az égetéssel a különböző fafajtákon más-más hatás érhető el.

Emlékszem, amikor az első hobbi-pákámat megvettem, nem voltam valami felkészült az alapanyagokat illetően (sem). Mikor megérkezett a csomag, s beüzemeltem a pákát,

az első kezembe került fadarabot is alkalmasnak gondoltam a kezdeti próbálkozásokhoz. Ez történetesen egy fenyőléc volt, ami a srácaim ágának készítése során maradt meg. Az élmény siralmas volt, több ok miatt is. Először is, mint az elején általában mindenki, a pákát úgy használtam, mintha ceruzát tartanék a kezemben. Ezért csak karcolgattam vele a felületet, jó erősen belenyomva a fába, s egyetlen egyenes vonalat sem tudtam húzni. Többszöri elkeseredett nekifutás után rájöttem, hogy itt bizony lassú, folytonos és korántsem nagy erőt kifejtő mozgulat szükséges ahhoz, hogy a fát megégesse, azaz elszínezza a páka hegye. Másodszor, mint kiderült, a fenyő nem igazán praktikus erre a célra. Amellett, hogy lágy, a gyan-tajáratok és göcsök miatt a páka hegye teljesen váratlan helyeken képes benne elég mélyre süllyedni, fekete égésnyomot hagyva maga után. Ráadásul, a tiszta vonalképzést a fa szerkezeti tulajdonságai nagyon megnehezítik. De! Természetesen nem lehetetlen képet égetni fenyőre. Találkoztam már látványos, kidolgozott alkotásokkal is, melyek

” Fontos, hogy száraz legyen az alapanyagunk. Az előkészítés módja attól függ, hogy megmunkált fára (vágódeszka, fakanál, fadoboz stb.) vagy tömör deszkára, rétegelt lemezre szeretnénk képet égetni.

legnagyobb meglepetésemre, erre a fafajtára készültek.

A keményfák – mint a bükk, tölgy, dió, cseresznye stb. – nagyobb hőfokot igényelnek, a finom árnyalatok kialakítása kissé nehezebb, nem is érvényesülnek annyira a geszt színe és erőteljesebb rajzolata miatt. Az erős kontrasztú ábrázolások viszont nagyon jól mutatnak rajtuk.

A középkemény nyírfa gesztjének színe világos, enyhén sárgás, finom és egyenletes szerkezetű, ezért szintén ideális választás. A fent említett puhafákhoz képest kissé erőteljesebb eszközhasználatot (magasabb hőfokot) igényel, de szemet gyönyörködtető árnyalatok érhetők el a nyírfán is.

Ezzel szemben a puhafák közé tartozó hárs-, nyár- és juharfa az alacsonyabb hőfokra is szépen reagál. Én juhar- és hársfapárti vagyok, de ez teljesen egyénfüggő. A hárs

homogén szövetszerkezete és világos, fehéres, később is csak enyhén sötétedő színe elsőrangú pirográfiai alapanyaggá teszi. Nagyon széles skálájú, gyönyörű tónusokat tudunk alkotni rajta – és a halvány világosbarnától a feketéig elszínezhető az égetés során. Mivel puhafáról van szó, figyelni kell arra, hogy a pákát milyen erősséggel használjuk a felületen, ugyanis hamar mély nyomot tud hagyni benne – de vannak esetek, amikor szándékosan kihasználom a pákahegy hagyta vajatokat, pl. haj vagy állatszőr ábrázolása során.

Mielőtt elkezdenénk a kiválasztott fára égetni, mindenképpen elő kell azt készíteni. Fontos, hogy száraz legyen az alapanyagunk. Az előkészítés módja attól függ, hogy megmunkált fára (vágódeszka, fakanál, fadoboz stb.) vagy tömör deszkára, rétegelt lemezre szeretnénk képet égetni.

Gabi Pyrography

” Számtalan fából készült tárgy díszíthető pirográf technikával, a famedáloktól kezdve a fatálakon keresztül a hangszerekig, ennek csak a fantáziánk szabhat határt.

A tömör deszkát gyalulni, majd csiszolni kell. Ha nincs lehetőségünk a gyalulásra, akkor a csiszolási folyamat egy picit meghosszabbodik. A csiszolószerszámunktól függően még karizmainkat is erősíthetjük, de nagyon szép tiszta, sima felület képezhető a hársfán csiszolással is. Egyre finomabb csiszolópapírral csiszoljuk a felületet. Természetesen, ha gyalult fáról van szó, elég 400-as szemcseméretűvel kezdeni a műveletet. A megfelelő előkészítés azért fontos, hogy a fémhegy akadálytalanul csússzon a fa felületén, ne akadjon el benne.

Ezáltal elkerülhetjük az akaratlan égetésnyomokat, nem kívánt fekete pöttyöket, foltokat. A kész mű esztétikai megjelenését és a lakkozás minőségét is befolyásolja, hogy mennyire jártunk el kellő alapossgal az előkészítés során. A másik kedvelt alapanyag a fába égetett képek készítéséhez a rétegelt lemez, ezen belül is a rétegelt nyír- és nyárfa, hiszen könnyebben beszerezhető és sokkal kisebb erőfeszítéssel előkészíthető. Tetszőleges méretre szabhatjuk és be is keretezhetjük. Fontos, hogy tisztában legyünk a bútortlap-

szabászatokban kapható rétegelt lemezek minőségi osztályozásával. Csak jó minőségű (A vagy B jelölésű) rétegelt lemezt részesítsünk előnyben, ebből is legalább 4 mm-es vastagságút (mert a vékonyabb lapok könnyen meghajlanak a hő hatására), amelyben nincsenek javítófoltok, ághelyek.

Ezeken túl számtalan fából készült tárgy díszíthető pirográf technikával, a famedáloktól kezdve a fatálakon keresztül a hangszerekig, ennek csak a fantáziánk szabhat határt. Most, hogy tisztában vagyunk az eszközzel kapcsolatos tudniva-

lókkal és a technikához optimális alapanyagokkal, rátérhetünk a pirográfia elkészítésének mikéntjére. Előtte azonban mindenféleképpen szeretném felhívni a figyelmet arra, hogy a faégetést tanácsos jól szellőző helyiségben végezni. Ha van rá mód, használjunk szűrőbetéttel ellátott védőmaszkot, hogy elkerüljük az égés során keletkező füst folyamatos belélegzését.

Először felvisszük a mintát az előkészített, zsírtalan felületre. Felvázolhatjuk szabad kézzel, ceruzával a mintát/képet, vagy használhatunk indigót is, melynek segítségével könnyedén árajzolható a minta. Az indigó helyett én inkább ajánlom a grafitpapírt, melynek hátoldalán tinta helyett grafit van. Ez azért jobb választás, mert a kép fába égetése után az indigó hagyta tintanyomokat nehéz eltávolítani, míg a grafitot egyszerűen le tudjuk radírozni.

Ezután égetjük a felrajzolt képet a fába. Határozott, gyorsabb, vagy éppen lassú, körkörös mozdulatokkal dolgozunk, attól függően, hogy milyen hatást kívánunk elérni. Követjük a fára rajzolt mintát.

A különböző égetőhegyeket váltogathatjuk a munkánk során. Az ellapított hegyek általában tónusozásra (a felület elszínezésére), míg a vékony, hegyes besütő fejek/égetőhegyek pontozásra, vonalak fába égetésére és írásra valók. Jómagam az „egy hegy mind fölött” elvet vallom, nem szeretem folyton cserélni azokat munka közben. Az ellapított tónusozó hegy felületével „színezem” el a fát, s oldalra billentve, a hegy élével alkotom meg a vonalakat. Igazából ez teljesen személyre szabott, kinek mi a kényelmes.

Az elkészült műveletet kezelhetjük lakkal, viasszal, faolajjal, de legyünk figyelemmel arra, hogy melyik felületkezelési mód milyen végeredményt ad majd a fán.

Rétegelt nyírfára készült pirográfia

És hogy mi módon lehet az előző és a mostani cikkben is látott művészi szintű tűzgrafikákat létrehozni? Végtelen türelemmel, tanulással és gyakorlással. Ismernünk kell az alapanyagokat (pl. tisztában kell lenni az adott fafajta tulajdonságaival: mint rostszerkezet, sötétedésre való hajlam, fafajta keménységének mértéke stb.). Magabiztos eszközhasználattal és elfogadható mértékű grafikai készséggel kell rendelkezni, hiszen ebben a műfajban nincs lehetőség a hibák javítására. A csiszolópapírral is csak világosítani tudunk egy-egy területen.

Nem léteznek kőbe vésett szabályok arra vonatkozóan, hogy a pirográfot hogyan használjuk, milyen erősséggel, gyorsasággal, milyen szögben mozgassuk. Azt csak és kizárólag az alkotó saját maga tudja kitapasztalni, hogy az adott mozdulat és hőfok hatására milyen formában és mértékben égeti meg a fát.

A művésznek az alkotás folyamán minden egyes kézmozdulatát uralnia kell. Nemcsak a fent leírt

hibajavítási nehézségek miatt, hanem azért is, mert még azonos fafajta belül is képes a vászonként használt faanyag váratlan reakciókat adni a páka hőjére. Pontosan ezért szeretem én magam előkészíteni a fatelepről elhozott deszkákat. Így már a csiszolás során feltérképezem az alapanyagot, „megismerkedek vele”. Látom, hogy hol lesznek nehezebben kezelhető területek, de a csiszolás könnyedsége vagy épp a nehezebb becsiszolhatóság is előre jelzi, hogy milyen viselkedésre számíthatok majd a fától az égetés során.

Talán emiatt is olyan különleges hatásúak a tűzgrafikák. Nincsenek tanult, esetleg „rosszul” beidegződött mozdulatok. Tulajdonképpen egyfajta ösztönös alkotás eredménye minden egyes pirográf kép, s valószínűleg ezért is találjuk olyan impresszívnek és rabul ejtőnek ezeket a természet adta anyagra készült remekműveket. ■

Forrás:

PiroDream Wood Art
– www.pirodream.hu